

๑, ๐๙๖

วัดชนอนหนั่งใหญ่

งานอนุรักษ์ฟื้นฟูเงาอดีต
กับรางวัลยูเนสโก ๒๕๕๐

วัดชนอน เป็นชื่อวัดประจำหมู่บ้านเล็กๆ แห่งหนึ่งในตำบลสร้อยฟ้า อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี มีแม่น้ำแม่กลองไหลผ่านฝั่งทิศตะวันออก มีทุ่งข้าวไบเขียว มีเรือกลสวนไถนา ชาวบ้านมีวิถีชีวิตเรียบง่ายอย่างเกษตรกรทั่วไปในแผ่นดิน

แต่เดิมวัดนี้เป็นวัดโบราณร้าง ปกคลุมด้วยป่ารกและลิงค่างบ้างขณะนี้ ได้รับการบูรณะซ่อมแซมในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว บุคคลสำคัญที่มีส่วนในการพัฒนาพื้นที่วัดคืออดีตเจ้าอาวาส หลวงปู่กล่อม จันทโชโต หรือพระครูศรีทราสุนทร (เกิดปีวอก ๒๓๙๑ - ๒๔๘๕) เรียกชื่อวัดตามชื่อของด้านเก็บภาษีทางน้ำที่เรียกว่า “ชนอน” ซึ่งตั้งอยู่บริเวณด้านหน้าวัด ในปี พ.ศ. ๒๔๕๒ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสต้น ณ มณฑลราชบุรี ทรงบันทึกความงามของวัดชนอนไว้ในพระราชหัตถเลขา ฉบับที่ ๒ เมื่อวันที่ ๒ กันยายน ร.ศ. ๑๒๘

สิ่งก่อสร้างสำคัญของวัดมีพระอุโบสถงดงามฝีมือช่างชาวจีน หลวงปู่กล่อมเป็นผู้ออกแบบคิดประดิษฐ์ผูกกลายประตู หน้าต่าง หน้าบัน ฯลฯ มีลักษณะคล้ายกับพระอุโบสถของวัดใหญ่สุวรรณาราม จังหวัดเพชรบุรี เนื่องจากในสมัยนั้นกำลังเป็นที่นิยม ภายในพระอุโบสถประดิษฐานพระพุทธรูปสำริดปางมารวิชัย ศิลปะสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย - ต้นกรุงรัตนโกสินทร์

“ตัวหนังดูละลายอ่อนช้อย
เงาเคลื่อนไหวพลั่วไหวบนจอขาว
สะอาดด้วยไฟส่องจับขับให้เด่น
งาม เสียงระนาดบ่วงกลองก้อง
กึกกึกกัมให้ใจหาย เสียงปี่กลาง
ครวญคร่ำรำราวนให้ใจหาย ”

๑. พระครูพิทักษ์ศิลปาคม เจ้าอาวาสวัดหนอง
- ๒ และ ๓. ลีลาการเชิดหนังมหรสพยามค่ำคืนที่สืบทอดมา
- ยาวนาน
๔. บริเวณหอรบะวัง - พิพิธภัณฑ์วัดหนอง

ภายนอกพระอุโบสถมีระเบียงคดก่ออิฐถือปูนล้อมรอบ มีซุ้มประตูทางเข้าอยู่ทั้งสี่ทิศ ภายในระเบียงมีพระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัย จำนวน ๑๒๐ องค์ ประดิษฐานรายรอบ ด้านหน้าพระอุโบสถมีเจดีย์รายก่ออิฐถือปูนย่อมุมไม้สิบสอง ๖ องค์ ด้านหลังพระอุโบสถมีเจดีย์ทรงระฆังก่ออิฐถือปูนขนาดใหญ่ฐานเจดีย์เป็นฐานบัวทรงสี่เหลี่ยม รองรับฐานบัวกลมและซูดมัลลยเกา องค์ระฆังกลมมีสายสังวาลรัด ส่วนยอดมีบัลลังก์สี่เหลี่ยมรองรับบัวและปลียอด ลักษณะของส่วนยอดคล้ายกับเจดีย์มอญ นอกจากนี้ ยังมีร่องรอยงานสถาปัตยกรรมที่น่าสนใจอยู่ในวัดอีกหลายอย่าง เช่น ซุ้มประตูวัดทรงมณฑป ลำภาเจินก่ออิฐถือปูนขนาดใหญ่ใช้บรรจุอัฐิ หอระฆังซึ่งได้รับอิทธิพลของสถาปัตยกรรมแบบตะวันตกเข้ามาปะปน เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีวัตถุโบราณล้ำค่าที่เก็บสะสมมาจากร้างที่มีระบบภาษีผ่านด่านขนอน ส่วนใหญ่จะเป็นเครื่องถ้วยลายครามของจีน ได้แก่ แก้ว แก้วกัน โถ กระโถน ป้านน้ำชา และชามขนาดเล็ก นอกจากนั้นก็เป็นเครื่องถ้วยเบญจรงค์ จำพวกโถ พาน สมัยรัตนโกสินทร์ และศาสนวัตถุ เช่น ผ้าพระบฏ ภาพวาดพุทธประวัติบนกระຈก สมุดข่อย เป็นต้น

หากแต่สิ่งที่เป็นความภาคภูมิใจของชาววัดขนอน มีเพียงแต่องานสถาปัตยกรรมหรือวัตถุโบราณ ยังมีตำนานของมหรสพคู่บ้านคู่เมืองที่เรียกกันว่า **"หนังใหญ่"** เป็นมรดกร่วมสำคัญทางวัฒนธรรมของผู้คนในชุมชนในรอบร้อยกว่าปีที่ผ่านมา

หนังใหญ่ เป็นศิลปะการแสดงยามค่ำคืนที่เคยได้รับการยกย่องว่าเป็นสื่อการแสดงสำคัญของราชสำนักในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีการกล่าวถึงโอกาสในการแสดงเอาไว้อยู่บ่อยๆ ในกฎหมายเทียรบาลและวรรณกรรมอื่นๆ ใช้สถานที่ใน

๑. ผศ. สนิท สนิทวงศ์กุล ทูลเกล้าถวายรายงานเรื่อง การซ่อม
หนังสือวัดขนอน

๒. คณะผู้แทนจากประเทศไทยรับรางวัลที่ญี่ปุ่นกับนาย

คุนิโอะ ซาโต (Kunio Sato) ผู้อำนวยการใหญ่ ACCU

๓. นิทรรศการจากประเทศไทย การแกะตัวหนังสือเป็น
ลวดลายต่างๆ ในงานรับรางวัลยูเนสโก

๑๒๑

กลั่นแก้ว นายประสบ วงศ์จีน นายวัน ชิงเกตุ นายสว่าง
ชิงเกตุ ในจำนวนนี้ ศิษย์ท่านพระครูคนหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญ
ในการสืบทอดความรู้ต่อมาคือนายละออ ทองมีสิทธิ์ ซึ่งเป็นผู้
ให้ข้อมูลต่างๆ ในงานวิจัยเรื่องวรรณกรรมประกอบการเล่น
หนังใหญ่ของศาสตราจารย์พันธุ์อินถ์ผ่องแผ้ว ไปสะกฤษณะ
สำนักงานเอกลักษณ์แห่งชาติ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๐

อย่างไรก็ตาม เมื่อพระครูศรัทธาสุนทรถึงแก่กรรมภาพ
การเล่นหนังใหญ่ของชาววัดขนอนก็ซบเซาลงไป โอกาส
แสดงหนังลดน้อยลง เนื่องด้วยทั้งขาดผู้นำและการเข้ามา
ทดแทนของสื่อบันเทิงสมัยใหม่ นอกเสียจากงานรำลึกถึง
พระครูศรัทธาสุนทรซึ่งเป็นงานประจำปีก็ไม่มีใครหาไปเล่น
ออกงานกันเลย ตัวหนังถูกทอดทิ้งละเลยให้ชำรุดทรุดโทรม
ดากแดดตากฝน ชะเยะหยากไยจับ อยู่ในสภาพผุพังน่าเศร้า มี
นักล่าหาของเก่าที่มากอยกวานซื้อตัวหนังไปเป็นของประดับ
อาคารบ้านเรือน แต่ก็โชคดีที่ชุมชนและพระสงฆ์ยังคงเห็น
คุณค่าห่วงแหนสมบัติของวัดอยู่บ้าง จึงไม่ได้ขายไปหรือไม่
โดนขโมยไปนัก วันเวลาที่ผ่านไป คนเล่นหนังรุ่นผู้ใหญ่ต่างก็
ล้มหายตายจากกันไป คนรุ่นหนุ่มก็หันไปประกอบอาชีพอื่น
เสีย อย่างไรก็ตาม ระหว่างยุคสมัยแห่งความอับทึบ ได้เคยมี
การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับศิลปะการแกะหนังโดยผู้ช่วย
ศาสตราจารย์สน สนิทวงศ์ แห่งคณะมัณฑนศิลป์ มหา
วิทยาลัยศิลปากร ซึ่งต่อมาเป็นฐานให้เกิดการรื้อฟื้นความรู้
เรื่องหนังใหญ่วัดขนอนอย่างสำคัญ

ถึงปี พ.ศ. ๒๕๓๑ คณะกรรมการวัดขนอน โดย
พระครูสังฆบริบาล ได้รับพระราชทานวโรกาสให้เข้าเฝ้า
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เมื่อวันที่
๑ เมษายน ๒๕๓๑ ณ พระราชวังสราญจิตรลดา ได้นำภาพ
หนังใหญ่ของวัดขนอน ๑ ชุด ทูลเกล้าฯ ถวาย พระองค์ได้มี
พระราชดำริให้มีการจัดทำหนังใหญ่ชุดใหม่ขึ้นแทนชุดเก่าที่
ชำรุดทรุดโทรมมาก โครงการได้รับความร่วมมือจากจังหวัด
ราชบุรี มหาวิทยาลัยศิลปากร และองค์การฟอกหนัง

ในการจัดทำหนังใหญ่ชุดใหม่นี้ คณะผู้จัดทำได้
พยายามที่จะสืบค้นไปถึงเทคนิคกรรมวิธีของช่างโบราณ
เรียนรู้เรื่องการเตรียมหนัง การออกแบบตัวภาพ การเขียน
ลายเส้น การปูลาย การระบายสี ใช้เวลาในการจัดทำหนัง
ใหญ่ประมาณ ๒ ปี จึงแล้วเสร็จ ได้หนังใหม่จำนวนทั้งสิ้น
๓๑๓ ตัว เท่ากับจำนวนตัวหนังเก่าที่เหลือในปัจจุบัน โดยได้
นำหนังใหญ่ชุดใหม่ที่สร้างขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเมื่อวันที่ ๒๑
มิถุนายน ๒๕๓๔ ณ โรงละครแห่งชาติ สมเด็จพระเทพรัตน

ราชสุดาฯ ได้พระราชทานให้วัดชนอนนำมาใช้ในการแสดงต่อไป และทางวัดได้สร้างพิพิธภัณฑ์เก็บรักษาตัวหนังต้นฉบับเอาไว้เพื่อใช้ในการศึกษาหาความรู้แก่ผู้สนใจ

การฟื้นฟูความรู้เกี่ยวกับการแสดงหนังใหญ่ นอกจากการสร้างตัวหนังทดแทนโดยคณะนักวิชาการทางด้านศิลปะและช่างอาสาสมัครแล้ว ยังได้รับความร่วมมือจากคนเก่าแก่ของชุมชนที่มีความรู้ความทรงจำในกิริยาท่าทางการเชิดหนัง การพากย์หนัง การบรรเลงดนตรีไทย มาร่วมกันถ่ายทอดความรู้ให้กับเยาวชนคนรุ่นใหม่ รวมถึงการพัฒนาเทคนิคในการแสดงที่แตกต่างไปจากเดิม เช่น การชิงตั้งจอ (จากเสาไม้ไผ่เป็นเสาเหล็ก), การใช้แสงไฟอย่างใหม่ (จากไฟกะลาเป็นสปอตไลท์) แต่ยังคงเคารพความเป็นศิลปะการแสดงดั้งเดิม), การแต่งกายของผู้เชิด (นุ่งผ้าโจงกระเบนลาย

หนัง, นายสุนทร ถาวรกุลพงศ์ นักพากย์หนัง, ครูสุเทพ จากอัมพวา สอนเป่าพาทย์, และ นายจพรรณ์ ถาวรกุลพงศ์ บัณฑิตด้านศิลปะประจำชาติจากเพาะช่าง ทำหน้าที่ฝ่ายจัดการ-ประสานงาน ออกแบบตัวหนัง แกะหนัง ซ่อมแซมหนัง ดูแลความพร้อมของคณะในภาพรวมทั้งหมดก่อนที่จะเริ่มการแสดง

จากความร่วมมืออย่างจริงจังของทุกฝ่าย ในที่สุดก็เกิดเป็นคณะหนังใหญ่วัดชนอนที่มีขนบนิยมในการเชิด สำเนียงการพากย์เจรจา แนวการบรรเลงดนตรี ที่ได้โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของตน

บนเส้นทางของการเติบโตที่มั่นคง ชาวหนังใหญ่รุ่นเยาว์จนเป็นรุ่นใหญ่ เปิดการแสดงให้สาธารณชนได้ชมกันทุกวันเสาร์ มีผู้ว่าจ้างไปแสดงตามงานศพ งานวัด งานประจำปี

แต่หัวใจสำคัญที่เน้นอยู่ตลอดเวลา คือ การสร้างความผูกพันความรักในหนังใหญ่ให้กับเยาวชนท้องถิ่นเป็นหลัก เด็กนักเรียนโรงเรียนวัดชนอนทุกระดับชั้นทุกยุคสมัย รู้จักพื้นฐานการเชิดหนัง การเล่นดนตรีไทย เรียนรู้เรื่องราวประวัติศาสตร์อันน่าภาคภูมิใจในชุมชนของตน

ไทยหรือผ้าสีแดง สวมเสื้อคอกลมแขนยาวสีแดง มีผ้าจกลายสีน้ำเงินคาดเอว) หรือการนำเทคโนโลยีเครื่องขยายเสียงมาช่วย ฯลฯ แต่หัวใจสำคัญที่เน้นอยู่ตลอดเวลา คือ การสร้างความผูกพันความรักในหนังใหญ่ให้กับเยาวชนท้องถิ่นเป็นหลัก เด็กนักเรียนโรงเรียนวัดชนอนทุกระดับชั้นทุกยุคสมัย มีความรู้ความสามารถในการสร้างตัวหนังเป็นงานศิลปะ รู้จักพื้นฐานการเชิดหนัง การเล่นดนตรีไทย เรียนรู้เรื่องราวประวัติศาสตร์อันน่าภาคภูมิใจในชุมชนของตน

ผู้ที่มีบทบาทในการอนุรักษ์หนังใหญ่รุ่นปัจจุบันคือ พระครูพิทักษ์ศิลปาคม (นุชิต ลั่นทอง) เจ้าอาวาส จัดระบบการบริหารงานของคณะหนังใหญ่ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาความรู้เกี่ยวกับการแกะตัวหนัง วรรณคดีที่ใช้ในการแสดง และบรรยายสาธิตความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับหนังใหญ่ให้ผู้สนใจเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์หนังใหญ่ฟัง โดยมีผู้ช่วยเป็นผู้ฝึกซ้อมการเชิดหนังให้แก่เยาวชนในท้องถิ่นทุกวันคือพระฉลาด วิสุทธสาโร อดีตนักเชิดหนัง, นายจกจ มาบยางง นักคัด - จัดตัว

และยังมีกิจกรรมรับแสดงเปิดตัวสินค้า ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว สาธิตการแสดงด้านศิลปวัฒนธรรม งานต้อนรับบุคคลสำคัญ รวมทั้งสาธิตความรู้เกี่ยวกับหนังใหญ่ตามสถาบันการศึกษาต่างๆ รายได้จากการแสดงนำมาจุนเจือการศึกษาของเยาวชนในคณะและครอบครัว รวมทั้งเป็นกองทุนสำหรับวัดในการดำเนินการซ่อมสร้างตัวหนังในอนาคตต่อไป

นอกจากหนังใหญ่คณะวัดชนอนนี้แล้ว ปัจจุบันยังมีคณะหนังใหญ่อื่นๆ ที่พบว่ายังคงจัดการแสดงได้คือ หนังใหญ่วัดสว่างอารมณ์ จังหวัดสิงห์บุรี และหนังใหญ่วัดบ้านดอน จังหวัดระยอง

เมื่อวันเวลาเดินทางมาถึงพุทธศักราช ๒๕๕๐

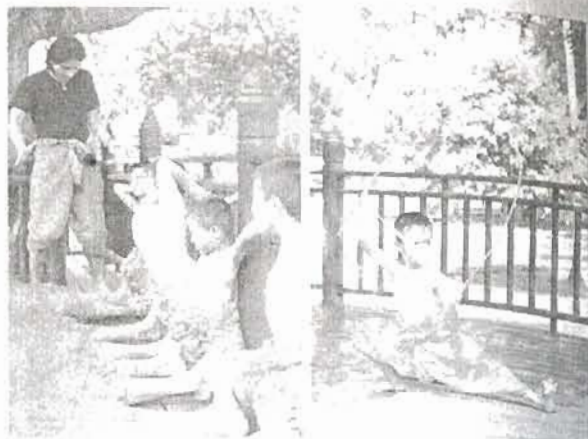
ณ วันนี้ วัดชนอน ควรจะเป็นที่รู้จักมากกว่าแหล่งอนุรักษ์และเรียนรู้ฝึกฝนศิลปะการทำตัวหนัง การเชิดหนังใหญ่ การบรรเลงดนตรีเป่าพาทย์ประกอบการแสดงหนังใหญ่ หรือพิพิธภัณฑ์ที่เก็บรักษาตัวหนังเก่าแก่ล้ำค่าเอาไว้

เนื่องจากได้รับเกียรติจากองค์กรการศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ ยูเนสโก UNESCO ยกย่องให้เป็น ๑ ใน ๖ ชุมชนดีเด่นของโลกที่มีผลงานในการอนุรักษ์พื้นฟูมรดกร่วมทางวัฒนธรรมเชิงนามธรรม (The Safeguarding of Intangible Cultural Heritage, ICH)

สืบเนื่องจากนโยบายหลักของโครงการพัฒนาฐานข้อมูลวัฒนธรรมเพื่อการอนุรักษ์ส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองด้านมรดกทางวัฒนธรรมเชิงนามธรรมของยูเนสโกซึ่งเริ่มต้นมาตั้งแต่ปี ๒๕๔๖ เพื่อทำให้เกิดผลในทางรูปธรรมและเป็นตัวอย่างองค์ความรู้ในการอนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรมด้านศิลปะการแสดงโดยเครือข่ายชุมชนโลก ในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ ทางองค์การยูเนสโกจึงได้มอบหมายให้องค์กรวัฒนธรรมแห่งเอเชียแปซิฟิก Asia-Pacific Cultural Centre for UNESCO (ACCU) เป็นหน่วยงานดำเนินงานจัดประกวดโครงการระหว่างชุมชนอนุรักษ์พื้นฟูวัฒนธรรมต่างๆ ในประเทศเครือข่ายย่านภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิกขึ้น ภายใต้หัวข้อ "The Contest for Better Practices in Communities' ICH Revitalization" โดย ACCU มีประกาศเชิญชวนให้องค์กรทางวัฒนธรรมของนานาประเทศในเครือข่ายยูเนสโกย่านเอเชีย - แปซิฟิกได้ค้นคว้า สรรหา ส่งผลงานชุมชนดีเด่นของตนเข้าประกวด โดยวางกติกาว่าจะต้องเป็นโครงการที่สะท้อนถึงรากฐานที่มาทางศิลปะการแสดงที่มีความสำคัญต่อชุมชน ศิลปะการแสดงนั้นเคยผ่านปัญหาวิกฤตการณ์ทางสังคมวัฒนธรรมมาก่อนและมีกระบวนการแก้ปัญหาที่ชุมชนมีส่วนร่วม และส่งผลต่อการพัฒนาเยาวชนเป็นสำคัญ

กรณีของ "หนังใหญ่วัดชนอน" ก็เป็นหนึ่งในโครงการที่คณะกรรมการโครงการภูมิบ้านภูมิเมืองในกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม คัดเลือกเข้าเป็นตัวแทนจากประเทศไทยประกวดกับโครงการอื่นๆ จากอีก ๔๔ ประเทศ ซึ่งหลายประเทศส่งโครงการมากกว่าหนึ่งโครงการ และล้วนแล้วแต่มีความน่าสนใจในการเผชิญปัญหาและแก้ปัญหาไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันตามสภาพแวดล้อมของพื้นที่ เวลา และบุคคล หลักฐานที่ส่งไปให้ ACCU พิจารณานั้นเป็นเอกสารข้อมูลลายลักษณ์ และตัวอย่างสื่อมัลติมีเดียประกอบให้เห็นความชัดเจนของผลงานชุมชน

ผลการพิจารณารางวัลของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญทางวัฒนธรรมของยูเนสโกเมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ ที่ผ่านมาที่เมืองชิบะ ประเทศญี่ปุ่น

การฝึกหัดเชิดหนังของเด็กๆ วัดของ มิกะ เกะเฮลิ้ม ผักแซน ถือตำแหน่ง

ประกาศให้โครงการของชุมชนต่อไปนี้ได้รับรางวัล

๑. เทศกาลฉลองเกษตรวิถีทาเนะดริ จากเกาะตาเกโดมิ จังหวัดไอกินาวา ประเทศญี่ปุ่น Tanedori Festival, Japan

๒. หุ่นละครเล็กอะวะจิ นิงโย จิรริ จากเมืองอะวะจิ-สุโมโต-มินาอิอะวะจิ จังหวัดเฮียวโกะ ประเทศญี่ปุ่น Awaji Ningyo Joruri, Japan

๓. เทศกาลชักลากศาลเจ้าและประโคมดนตรี ชิชิบุ-ยาไต-บายาชิ จากเมืองชิชิบุ จังหวัดไซตามะ ประเทศญี่ปุ่น Chichibu-Yatai-bayashi, Japan

๔. ละครศาสนา เนคโกะ บังกกุ จากย่านงูเซาโฮซอนคาอิ จังหวัดอะกิตะ ประเทศญี่ปุ่น Nekko Bangaku, Japan

๕. ละครโนะแบบคุโรกะวะ เมืองชิรุโอะกะ จังหวัดยามากาตะ ประเทศญี่ปุ่น Kurokawa-Noh, Japan

๖. การสืบทอดและฟื้นฟูหนังใหญ่วัดชนอน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ประเทศไทย

นอกจากรางวัลที่ได้รับยกย่องทั้ง ๖ นี้ คณะกรรมการยังมีมติให้รางวัลชมเชยกับโครงการที่เข้าชายนายกย่องพิจารณาอีก ๑ รางวัลคือ การเดินและร้องเพลงของชนเผ่านามา Nama dance and choir จากเมืองไรเซเดอร์สเวลด์ จังหวัดนอร์ทเทิร์นเคป สาธารณรัฐแอฟริกาใต้

เมื่อวันที่ ๘ - ๑๑ มิถุนายน ๒๕๕๐ ที่ผ่านมา องค์การ ACCU ได้จัดพิธีมอบเหรียญรางวัล เกียรติบัตร และการสัมมนาแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ระหว่างผู้แทนชุมชนต่างๆ ที่ได้รับรางวัลและบรรดาผู้เชี่ยวชาญทางวัฒนธรรม

ไม่ใช่แค่เพียงการเล่าถึงศิลปะการแสดงที่ทรงคุณค่าและกระบวนการฟื้นฟูอนุรักษ์ที่เป็นจุดสนใจของยูเนสโก หากแต่มีประเด็นการชักถามเกี่ยวกับการใช้ศาสนาเป็นพื้นที่กลางของการเรียนรู้สืบทอดวัฒนธรรม

และคณะกรรมการของยูเนสโก ณ โรงแรมโตเกียวไดอิชิ เมืองชิบูยะ จังหวัดยามากาตะ ประเทศญี่ปุ่น หัวข้อสัมมนาหลักคือ "Workshop for Youth Participation for Safeguarding the Intangible Cultural Heritage and Community Development" เป็นการเปิดเวทีวิชาการสำหรับผู้แทนชุมชนหลัก ๖ ชุมชน, ผู้แทนจากแอฟริกาใต้ (รางวัลชมเชย), ผู้แทนคณะละครสันสกฤตโบราณจากรัฐคาระลลา อินเดียใต้ (ละครแบบ "คูติยาตัม" Kutiyattam ไม่ได้ร่วมประกวดในครั้งนี้ แต่เป็นตัวแทนชุมชนดีเด่นที่ยูเนสโกยกย่องเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๔ ให้เป็น A Masterpiece of the Oral and Intangible Heritage of Humanity) นอกจากนี้ยังมีการจัดโอกาสให้ทุกคนที่ร่วมงานสัมมนาได้เดินทางไปศึกษามาศสนามกับชุมชนละครในแบบคุโรกะวะ ซึ่งมีพื้นที่อยู่ในเมืองชิบูยะนั้นด้วย

ผู้เขียนได้เดินทางไปร่วมงานครั้งนี้ในฐานะนักวิชาการที่ได้รับมอบหมายจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ทำหน้าที่ศึกษาและนำเสนอเรื่องราวของโครงการหนังใหญ่วัดชนอนต่อที่ประชุม ACCU โดยมีตัวแทนจากชุมชนวัดชนอนอีก ๒ ท่าน ร่วมเดินทางไปด้วยกันในครั้งนี้ คือ พระครูพิทักษ์ศิลปาคม เจ้าอาวาสวัดชนอน และคุณ จพรรณ์ ถาวรบุญพลพงศ์ ผู้จัดการคณะหนังใหญ่รุ่นปัจจุบัน การเข้าร่วมประชุมได้สรุปเรื่องราวของหนังใหญ่เป็นเอกสารเป็นงานวิดิทัศน์ และมีนิทรรศการติดตั้ง ตลอดจนการสาธิตการเชิดหนังใหญ่และการแกะสลักตัวหนังให้แก่ผู้แทนจากชุมชนต่างๆ ได้ทดลองเรียนรู้ด้วย

การนำเสนอฝ่ายประเทศไทย ไม่ใช่แค่เพียงการเล่าถึงศิลปะการแสดงที่ทรงคุณค่าและกระบวนการฟื้นฟูอนุรักษ์ที่เป็นจุดสนใจของยูเนสโก หากแต่มีประเด็นการชักถามเกี่ยวกับการใช้ศาสนาเป็นพื้นที่กลางของการเรียนรู้สืบทอดวัฒนธรรม ข้อจำกัดของพุทธศาสนา-สงฆ์สภาพกับการ

ศิลปหัตถกรรม วัฒนธรรม ผลกระทบของการท่องเที่ยวเกี่ยวกับศา
กรรมของศิลปะการแสดงท้องถิ่น งบประมาณกับความ
จริงจังของภาครัฐและเอกชนกับการส่งเสริมศิลปะการแสดง
การปะทะกันของสื่อบันเทิงใหม่กับสื่อชนบทประเพณี ฯลฯ ก็ได้
ได้รับความสนใจค่อนข้างมาก รวมทั้งเรื่องที่หลายคนไม่เคยค
คิดมาก่อน คือบทบาทและพระราชภารกิจของสมเด็จพระ
เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในฐานะองค์หลักชัย
ของงานอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปการแสดงไทย ซึ่งเป็นตัวอย่างของ
ระบบอุปถัมภ์ที่โดดเด่นและไม่ปรากฏในชุมชนต่างๆ ของ
ประเทศญี่ปุ่นหรือประเทศอื่นๆ

เรื่องของการให้รางวัลของฝ่ายยูเนสโก ญี่ปุ่น & ไทย
๑ แม้จะเป็นสัดส่วนการพิจารณารางวัลที่น่าแปลกใจ (และ
แอบภาคภูมิใจเล็กๆ) แต่เมื่อได้ฟังเรื่องราว เรื่องเล่า ของฝ่าย
ญี่ปุ่นทั้ง ๕ ชุมชน ก็พบว่าเขาสมควรที่จะได้รางวัลด้วยกันทั้ง
นั้น หลายชุมชนผ่านปัญหาการต่อสู้กับสภาพความเปลี่ยนแปลง
ความเจริญทางสังคมเทคโนโลยีที่เข้ามารุกรานในพื้นที่
ในวิถีชีวิต ทักษะคติของคนรุ่นใหม่ที่แตกต่างกัน

ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีรากฐานทางวัฒนธรรมเก่าแก่
แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นประเทศที่ก้าวหน้าไปอย่างไม่น่าเชื่อ
มีนวัตกรรมใหม่เกิดขึ้นทุกเมื่อเชื่อวัน มีสภาพเศรษฐกิจที่
บีบรัดให้คนต้องเอาตัวรอด มีทางเลือกในการเสพสื่อบันเทิงที่
แปลกใหม่หลากหลาย สิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจที่แปรเปลี่ยน
จากมิติทางศาสนา ปรัชญา และความเรียบง่ายสมานฉันท์
ไปสู่บริโภคนิยม การแก่งแย่งแข่งขัน และเวลาที่ก้าวไปข้าง
หน้าอย่างไม่หยุดยั้ง ที่ไม่เคยรอคอยว่าชีวิตจะเป็นเช่นไร การ
เปิดเวทีให้ชุมชนเล็กๆ ต่างๆ ได้ส่งผลงานเข้าร่วมประกวด
และได้รับการยกย่องขึ้นเป็นงานมรดกโลกวัฒนธรรมเชิงนาม
ธรรมของโลก คงมีคุณค่าทางใจไม่แพ้กับหนังใหญ่วัดxon
และเป็นพลังหล่อเลี้ยงให้คนที่รักวัฒนธรรม คนทำงาน

วัฒนธรรม คนชองยัดดีและอนาคตของสังคมชุมชนนั้นๆ ได้
หันหน้าเข้ามาพบกัน หาคทางที่จะรักษาคุณค่าของชุมชน
ของตนให้ยืนยาวและมั่นคงต่อไป

นอกจากการพบกันครั้งนี้ จะได้เกิดการแลกเปลี่ยน
เรียนรู้ปัญหา การแก้ไข รู้จักอดีต ปัจจุบัน อนาคตของกันและ
กัน และแสวงหาแนวทางพัฒนาเผยแพร่ผลงานร่วมกันใน
ฐานะเครือข่ายชุมชนตัวอย่างของโลกต่อไปแล้ว ก็ยังเป็น
กำลังใจให้ทุกชุมชนได้ก้าวเดินต่อไปอย่างมั่นคง หรือได้ส
ทบทวน แยกแยะความเป็นเปลือกกระพี้แก่น หาวิญญาณของ
ตนให้เจอ ประคองใจไม่ให้เหิมไปตามเพียงดีใจเสียใจเกียรติ
ยศสรรเสริญ หันกลับมาตั้งใจกายถ้ายทอดและเรียนรู้ต่อ
เนื่อง เพื่อการสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า
ท่ามกลางความไม่จีรังยั่งยืนของกระแสโลกาภิวัตน์ต่อไป

อ้างอิง

Narkkong, Anant. The continuity and revitalization of Nang Yai at Wat Khanon Community, Photharam, Rajburi province, Thailand. In Workshop for Youth Participation for Safeguarding the Intangible Cultural Heritage and Community Development (Tsuruoka City, Japan, 8 - 11 June 2007)

<http://www.accu.or.jp/en/culture/>

<http://www.accu.or.jp/ich/en/>